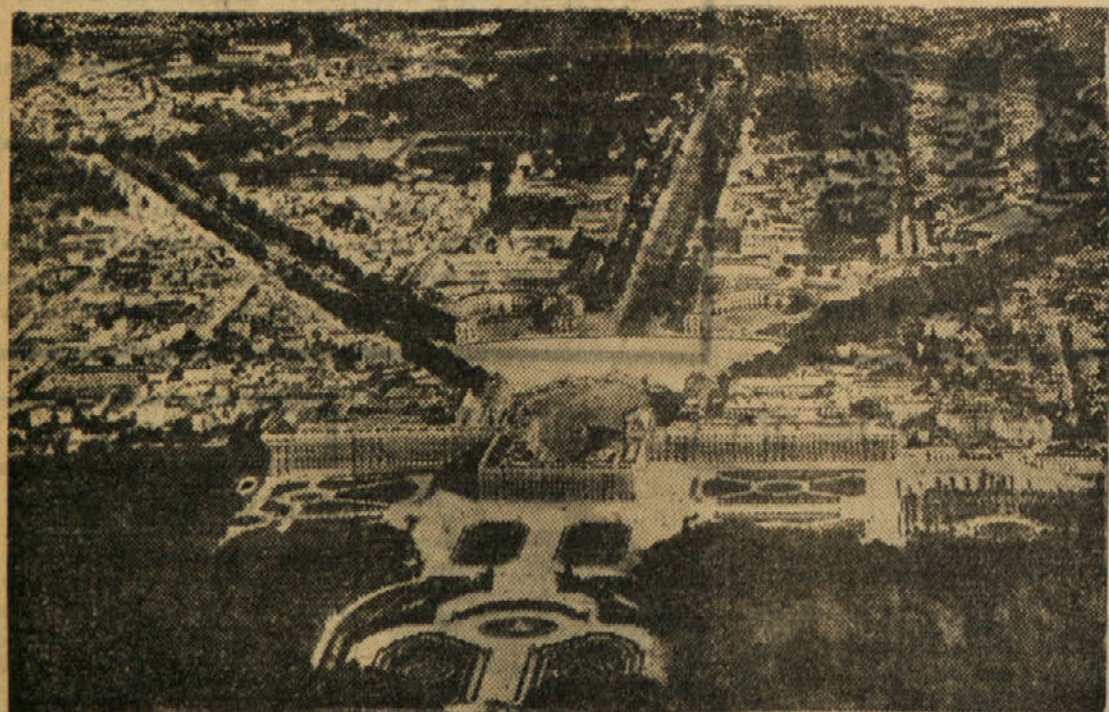

Kraljevska palača v Versaillesu pri Parizu

OB PETINDVAJSETLETNICI VERSAILLESKE POGODBE

V PRVI POLOVICI 1919 JE BILA V VERSAILLESU, V OKOLICI PARIZA, MIROVNA KONFERENCA, NA KATERI SO ZMAGOVITI ZAVEZNIKI SKLENILI MIR S PORAZENO NEMČIJO. ZDAJ JE V TEKU KONFERENCA V PARIZU, NA KATERI BODO POSTAVILI TEMELJE ZA BODOČI MIR NA SVETU

A-BOMBA NA BIKINI

Nad laguno atolskega otočja Bikini na Pacifiku bo 1. julija eksplodirala atomska bomba. Poizkusne živali na ladjah

Okoli 1. julija bodo začeli s prvim ameriškim poizkusom eksplozivne atome bombe. Vremenski slovi so izjavili, da je najboljši čas za te poizkuse med majem in julijem mesecem. Pozneje se nad atolskim otočjem Bikini na Pacifiku, kjer bodo naredili prvi poizkus, zadi pojavijo oblaki, ki bi poizkus zelo ovirali. Drugi poizkus bodo naredili avgusta meseca in vremenoslovci bodo imeli veliko posla, da določijo ugoden dan za eksplozijo atome bombe.

Ce bi se vremenslovci zmotili v računanju zračnih tokov med vodno gladino in stratosfero, bi lahko spravili v nevarnost življenja 37.000 ljudi, ki bodo v službi pri teh eksplozijah.

Vremenslovci nimajo veliko podatkov o vremenu na atolu Bikini. Ugoden veter — ki veje do višine 20.000 metrov nad morjem v isti smeri — je samo enkrat vsake 4 dni. Samo v takem primeru bodo eksplozijo lahko nevarno opazovali in tudi ne bo nevarnosti, da bo kakšen opazovalec prišel v nevarnost zaradi radioaktivnih delev, ki bi jih veter lahko zanesel do opazovalnih ladij.

Ce hočejo, da bo poizkus uspel, mora pasti bomba natančno v sredino atolske lagune. Ce bi se zmotili v ocenjevanju hitrosti vetra, se lahko zgodi, da bo bomba eksplodirala 300 metrov stran, kar bi jo bilo škodljivo za končno preostoj učinka.

Vremenske prilike in posebno zračne tokove bodo stalno merili s »rawinoma«, t. j. majhnimi instrumenti, ki bodo pritrdili na protilah balonov. »Rawini« bo oddajali avtomatske radijske podatke o vremenskih prilikah.

Varnostni ukrepi
Z admiralske ladje bodo začeli oddajati po radiu poseben varnostni signal dve minuti, preden bo letela trdnjava spustila atomsko bombo. V tistem trenutku bodo na vseh ladjah in letalih javili: »Manj dve minuti!« Po prihodnji objavi: »Manj petnajet sekund!« bodo prenehali oddajati signal.

Eno minuto po eksploziji bombe bodo vsi opazovalci, ki bodo imeli posebne naočnike, narejene iz filmskega traku, še vedno imeli naočnike na očeh. Ostali bodo morali biti še vedno s horbom obrnjeni pred eksplozijo in si zakrivati oči s rokami.

Nihče izmed opazovalcev ne bo imel posebnih oblek, ki naj bi ga ščitili pred radioaktivnimi žarki. Vsak opazovalec bo imel pri sebi pripravo s fotografiranim filmom, ki bo pokazal, če je voda, ladja ali zemlja še vedno radioaktivna. Vsak opazovalec bo imel tudi Geigerjeve števec, ki določajo količino radioaktivnosti.

Letete trdnjave nad laguno
Takoj po eksploziji bodo štiri letete trdnjave krenile proti mestu eksplozije. Dve bosta leteli na severni strani in dve na južni. Spuščale se bodo z višine 13.000 metrov do višine 3.000 m in merile radioaktivnost z Geigerjevimi števci.

Dve uri pozneje bosta dva navadna bombnika poletela nad laguno, v višini 300 metrov. Letela bosta v smeri, ki je 90 stopinj odklonjena od vetra. Ce bo atmosfera v tej višini varna, se bosta spustila na 150 metrov nad laguno.

Tri ure po eksploziji bosta dve helikopterji (t. j. letalo, ki lahko obetane v zraku) preučila ozračje nad laguno, z višine 150 m pa do vodne gladine. Eden bo poizkušal zajeti v čeber morsko vodo, drugi pa bo poizkušal pristati na kakšnem otočku in vzeti vzorec zemlje.

Sedanji angleški minister za preiskavo z bencinom in premogom je zapustil šolo, ko mu je bilo enajst let.

Navzlic temu pravijo danes na splošno, da je eden izmed najpomembnejših ljudi v Veliki Britaniji, odlična osebnost v angleški vladi in svetovna avtoriteta v pogledu ladijskih prevoznih.

Minister Shinwell je duhoviti mož, pravi »Daily Herald«. Rad ima smešnice in tudi s seboj se rad pošali. Nekoč so ga vprašali, kako to, da se tako spozna na varčevanje z bencinom. »Saj ni čudno, je odgovoril, ako sem bil v zaporu, so mi dali čistiti petrolejke!«

Minister - jetnik
Emanuel Shinwell je namreč spoznal ječe od znotraj. Odšel je pet mesecev ječe, ker so ga obsodili zaradi »pozivanja k nemirnosti«. To se je zgodilo takoj po zaključku prve svetovne vojne, ko je bil sedanji minister Shinwell eden izmed organizatorjev 40-urne stavke v glasgowskih ladjedelnicah.

Shinwell šteje 62 let. O njem je bilo naplano že veliko netočnih podatkov. Takini so n. pr., da je ruski emigrant (na on, ne njegov oče in njegov ded niso bili Rusi), da se je njegova rodina bavila s prodajo starih stranišč, da je bil rudar, da je pobegnil iz Glasgowa v »Manny«, kakor so mladega Emanuela Shinwella.

Rodbina Emanuela Shinwella živi v Angliji že najmanj sto let — od časa, ko se je njegov ded preselil iz Poljske v Leeds in odprl pekarno. Njegov oče se je preselil v London in odprl trgovino z oblačili. Postal je šel slabo in preselil se so v South Shields, kjer se je »Manny«, kakor so mladega Emanuela Shinwella.

Pot navzgor
S tem si je Shinwell zagotovil obstanek in tudi začel politično delovati. Dopusne je preživljal na t. n. »Manny«, kakor so mladega Emanuela Shinwella.

Prve tri faze eksplozije atomske bombe pri Los Alamosu (Texas).

Ali ste zadovoljni z vlado?

»Britanski institut za preučevanje javnega mnenja«, ki je znanstvena ustanova na nestrankarski podlagi, je nedavno upršel Angleže, kako so zadovoljni s svojo vlado. Vprašani so iz vseh vrst prebivalstva in pripadajo vsem strankam. Institut je posebno zanimivo vprašanje: ali mislite, da laburistična vlada deluje boljše ali slabše, kakor ste pričakovali. Odgovori so bili:

18% »boljše«
48% »kakor smo pričakovali«
29% »slabše«
7% »ne vem«

Člani laburistične stranke so se izjavili tako: 26% misli, da deluje vlada boljše, kakor so pričakovali; 15% jih je razočaranih; 5% se ni hotelo izraziti; 54% pravi, da vlada deluje tako, kakor so pričakovali.

Člani konservativne stranke: 8% pravi »boljše«; 48% misli »slabše«; 38% zatrjuje »kakor pričakovano«; 6% »ne vem«.

Člani liberalne stranke: 53% »kakor smo pričakovali«; 20% »boljše«; 27% »slabše«.

Na vprašanja in odgovore instituta nimata ne angleška vlada in ne opozicija nobenega vpliva. Njegovi podatki steer niso tako merodajni, kakor uradni izidi svobodnih in demokratičnih volitev, vendar so izkušnje pokazale, da so celo neslišni in v dobri meri podajajo točno miselnost angleških volitev.

Harold Stassen

»Bodoči predsednik USA!«

V prihodnjih mesecih in letih bo veliko slišali o Haroldu Stassenu.

Kdo je ta mož? Visok je 1,80 m, ima modre oči, odkrit smeh ter zastrane poteze — ni dolgo tega, kar je sselkel uniformo višjega ameriškega mornariškega častnika. Boril se je dolge mesece na Pacifiku.

Pred osmimi leti je postal znan v vseh Ameriki. Pravi se je »Čudečni fant iz Minnesote«, ker so ga izvolili za guvernerja te ameriške zvezne države z najvišjim številom glasov, ki jih je kakšen kandidat za to položaj kdaj koli dobil.

Harold Stassen ima danes 49 let, ter ga velikokrat omenjajo kot morebitnega bodočega predsednika.

Leta 1940 je bil eden izmed vodilnih mož republikanske opozicije proti predsedniku Franklinu Rooseveltu. Pokojni Wendell Willkie je bil takrat republikanski kandidat. Danes nadaljuje Stassen z Willkiejevo politiko, ki pravi, da je »svet lahko samo eden« in ga — zato, ker je preamajhen — ni mogoče več deliti.

Njegova politika
Harold Stassen iskreno verjame v bodočnost Združenih narodov. Ko je lani sselkel mornariško obleko, ga je predsednik Roosevelt imenoval za enega izmed ameriških delegatov pri konferenci Združenih narodov v San Franciscu. Tedaj je ves svet postal nanj pozoren.

Stassen nikoli ne govori evendana, temveč vedno dobro premisli, kaj bo povedal. Dopolnil »Daily Herald« je nedavno govoril s njim, ko se je vrnil s desettedenskega potovanja po Združenih državah. Povedal mu je, da je njegova pameter izkoreninjen izločajo politiko (t. j. tisto politiko, ki pravi, da morajo Američani skrbeti samo za svoje zadeve in puščati druge države, naj se zanimajo za svoje) iz programa republikanske stranke.

Stassen potuje po Združenih državah in obiskuje krajevne republikanske organizacije, poslušajo nasvete strankinih članov in si bele njihove želje. Pomaga mu majhen odbor republikancev, ki so lani misli in ki bodo pripravili načrt za volilno propagando. Ta odbor bo izdal več objektivnih brošur o sodobnih političnih pogledih in pripravil skrbno in znanstveno sestavljeno vprašalno polo, na katero naj člani stranke odgovorjajo.

Nekaj novega v ameriški politiki je Stassenova misel, da morajo vsi člani stranke imeti poličnost, da ustvarjajo strankini program. Dolej so strankini program izdelevali navadno za zaprtimi vrati.

Voditelj ameriške opozicije
Harold Stassen ima 30 let, da se na splošno za voditelja ameriške opozicije, čeprav v Ameriki ne poznajo takega položaja, kakršnega ima Winston Churchill v Angliji.

Seveda pa se dolgo ne bo odločeno, kdo bo v resnici kandidat republikanske stranke za predsednika Združenih držav. Kandidati bo stranka izbrala na konvenciji, ki jo bo odprla vseh delegatov strankinih krajevnih organizacij, ki bo šele nekaj mesecev pred volitvami. Izvolili bodo enega izmed štirih ali petih kandidatov. Danes je Harold Stassen še znan kot eden izmed treh kandidatov.

Tišo šodov
Leta 1931 je pri volitvah propadel. Naslednja štiri leta je izbral kot uradni predstavnik laburistične stranke, da je prepotoval vso Anglijo in se udeležil nad tiščih shodov. V tem času so mu politični nasprotniki dali vzdevke »divja mačka« in »veliko drugih, manj prijaznih. Na vseh shodih je dosegal zaradi svojih odličnih govorov velike uspehe, kar mu je pripomoglo do dobrega položaja v laburistični stranki.

Pri volitvah leta 1935 je v Southamptonu premagal tedanjega ministrskega predsednika Ramsaya MacDonalda. Pravilo, da so bile volitve v tistem okraju najbolj divje volitve, kar jih pomeni angleška zgodovina.

Odtlej je bil vidna osebnost laburistične stranke. Leta 1940 bi lahko postal član Churchillove koalicijske vlade, toda raje je ostel v opoziciji. Danes živi z ženo in štirimi otroki v Londonu.

Vittorio Emanuele Orlando
Levo: Woodrow Wilson

Dvanajstega januarja 1919 so začeli v kraljevski palači v Versaillesu (tag, Versaj) pri Parizu s pripravljanimi deli za mirovno konferenco, ki je zaključila prvo svetovno vojno.

Osemnajstega januarja so konferenco uradno odprli. Naloga konferencie so bile ogromne. Morala je znova narisati evropski zemljevid, potem ko je izgubila s sveta eno izmed najstarejših cesarstev; morala je določiti nove meje in odločati med državami, ki so nastale na ruševinah habzburške cesarstva; razdeliti je morala veliki nemški kolonialni imperij; vstaviti urejene trgovske in druge odnose, ki so jih štiri leta vojne popolnoma razkrojila. Toda mirovna konferenca bi morala predvsem narediti ereznični mir, večni mir. Svet je tedaj verjel, da je mir mogoče doseči.

Nabit za takšen mir je podal ameriški predsednik Woodrow Wilson 8. januarja 1918 v svojih »štirinajstih točkah«. Wilsonov načrt je sselnel na sledenjih načelih: svoboda pogodb, samoodločitev narodov, razorožitev, družstvo narodov.

Toda mirovna konferenca je imela še zvezne roke, ki ji za vsezniki so sprejeli nemško predajo pod določenimi pogoji. Nemčija se je predala 11. novembra 1918.

Mirovna konferenca se ni sestala.

Na nastalo se težavo tudi zaradi zahtev Orlando, da bi Italija dobila Reko, kar ni bilo dogovorjeno v Londonskem paketu leta 1915. Wilson je vstrajal na črti, ki je dobila po njem ime. Razprave je Wilson 23. aprila prekinil, ko se je

la takoj po nemški predaji. To zaradi tega, ker je predsednik Wilson sam hotel biti na konferenci, ker so vodilne osebnosti drugih držav bile zaposlene s notranjo politiko in ker so vsi hoteli videti, kako se bo razvila revolucija, ki je tedaj trajala v Nemčiji.

Predsednik Wilson je prišel v Evropo sredi decembra 1918. Prve tedne je porabil za uradne obiske na Anglijskem in v Italiji. Povsod so ga množice pozdravljale kot zmagovalca.

Mirovna konferenca je pričela poslati 12. januarja 1919 s sestankom »Velika četvorica«, Woodrowa Wilsona, Lloydja Georgea, Georges Clemenceauja in Vittoria Emanueleja Orlando, ki so s svojimi zunanji ministri predstavljali Združene ameriške države, Veliko Britanijo, Francijo, in Italijo.

Najprej so sklenili, da izključijo predstavnike sovražnih držav z mirovne konferencie. Udeleževali se je konferenca lahko 28 držav, ki so bile v vojni s Nemčijo, ali ki so vpraj prekinile s njo diplomatske odnose.

Mirovna konferenca je vodil Svet deseterice, ki se je od 13. januarja do 24. marca sejajal dvakrat na dan. Predložil so mu v preučevanje vsa vprašanja, preden so prišla pred glavni svet. V Svetu deseterice so bile zastopane vse velike. Nekaterim državam to ni bilo po godu in so protestirale. Toda Clemenceau je odgovoril, da so velike imele v trenutku podpisa premirja z Nemčijo dvanajst milijonov vojakov pod orožjem in da je število njihovih mrtvih in ranjenih šlo v milijone. Omenil je tudi, da bi vsaka država lahko delala po svoji volji, če ne bi šlo za vsi ideal: ustanovitev Društva narodov. To je bila resnica in zato so sklenili sadržati dotedanji način organizacije mirovne konferencie.

S premirjem različne države niso odložile orožja. Zato so se v teku mirovne konferencie pojavili različni oborožni spopadi. Na mejah Rusije so odmevale puške, romunske dete so vdrale na Madžarsko, med Avstrijo in Jugoslavijo je prišlo do oboroženega spopada zaradi Korotke, Evropa je bila sestradana. Mirovna konferenca je morala skrbeti za vse te zadeve in je tako dobila tudi značaj evropske vlade, kar je seveda še posebej v otežilo njeno delo.

V začetku delovanja mirovne konferencie je bil velik. Toda končno je izumagala francosko stališče in 16. junija so nemški delegaciji predložili ultimatum, v katerem so ji rekli, da mora v roku 7 dni mirovne pogoje sprejeti v celoti ali pa obiti. V drugem primeru bi maršal Foch z vojsko šlo uveljaviti mir. Nemška delegacija je odstopila in prav tako nemška vlada. Toda Nemčiji ni ostalo drugega, kakor sprejeti mirovne pogoje. To se je tudi zgodilo 23. junija v nemški ustanovni skupščini v Weimaru.

Versailleska mirovna pogodba je bila sestavljena iz 15 delov ter imela vsakega skupaj 440 členov. V prvem delu je govorila o statusu Društva narodov, drugi del določil nove meje Nemčije, tretji del govori o različnih manjših političnih izpremembah v Evropi, četrti o nemških interesih in premoženju po svetu. V petem delu so določili vojaške klavzule: razorožitev Nemčije, omejitev vojskovanja na 100 tisoč preprovo graditve tankov, večših ladij itd. Šesti del je določal vrnitev nemških vojnih ujetnikov, sedmi kasnovanje vojnih zločinov. V osmem delu so določili, kako bo Nemčija plačevala reparacije. Sklenili so, da mora Nemčija vrniti savižnikom 20 milijard ališih mark v 30 letih, začetni s 1. majem 1921. Poleg tega bi morala Nemčija vrniti tudi vse tuje premoženje, ki je zaplenila med vojno. Ostali deli mirovne pogodbe govorijo o denarnih in gospodarskih klavzulah, letalskem prometu, pristankih, rekah in zelenicah, ustanovitvi mednarodnega urada dela, garancijah za izvedbo miru itd.

Lloyd George
posval na italijansko javno mnenje, zaradi česar je italijanska delegacija 24. aprila odpotovala iz Pariza.

Mirovna konferenca je 28. aprila sprejela načrt statuta Društva narodov. Sedmega maja so poročili na svetovni način mirovne pogoje nemški delegaciji. Leta je morala preučiti 440 članov in okoli 80 tisoč besed v največji naglici. Dne 28. in 29. maja je odgovorila, da bi se mirovni pogoji morali držati po vsej premirji z dne 5. novembra.

Vtis, ki so ga te nemške kritike povzročile v Angliji in Ameriki, je bil velik. Toda končno je izumagala francosko stališče in 16. junija so nemški delegaciji predložili ultimatum, v katerem so ji rekli, da mora v roku 7 dni mirovne pogoje sprejeti v celoti ali pa obiti. V drugem primeru bi maršal Foch z vojsko šlo uveljaviti mir. Nemška delegacija je odstopila in prav tako nemška vlada. Toda Nemčiji ni ostalo drugega, kakor sprejeti mirovne pogoje. To se je tudi zgodilo 23. junija v nemški ustanovni skupščini v Weimaru.

Versailleska mirovna pogodba je bila sestavljena iz 15 delov ter imela vsakega skupaj 440 členov. V prvem delu je govorila o statusu Društva narodov, drugi del določil nove meje Nemčije, tretji del govori o različnih manjših političnih izpremembah v Evropi, četrti o nemških interesih in premoženju po svetu. V petem delu so določili vojaške klavzule: razorožitev Nemčije, omejitev vojskovanja na 100 tisoč preprovo graditve tankov, večših ladij itd. Šesti del je določal vrnitev nemških vojnih ujetnikov, sedmi kasnovanje vojnih zločinov. V osmem delu so določili, kako bo Nemčija plačevala reparacije. Sklenili so, da mora Nemčija vrniti savižnikom 20 milijard ališih mark v 30 letih, začetni s 1. majem 1921. Poleg tega bi morala Nemčija vrniti tudi vse tuje premoženje, ki je zaplenila med vojno. Ostali deli mirovne pogodbe govorijo o denarnih in gospodarskih klavzulah, letalskem prometu, pristankih, rekah in zelenicah, ustanovitvi mednarodnega urada dela, garancijah za izvedbo miru itd.

Georges Clemenceau
konferenca je bila ustanovitev Društva narodov glavni predmet razprav. Ameriški predsednik Wilson je v njem videl edini način, kako naj bi zagotovili mir v bodočnosti. Vsi so se poznali njegove namene in zato mu nikče ni upogorjali, ko je zahteval, naj bi mirovna konferenca s mirovnimi pogodbami tudi ustanovila Društvo narodov. Ustanoviti so poseben odbor, ki je v desetih dneh sklenil 26 členov o ustanovitvi Društva narodov.

Drugo vprašanje, pri katerem je prišlo do nasprotij, je bila razdelitev nemških kolonij. Svet je sklenil na predlog Lloydja Georgea, da Nemčija ne sme več imeti garancijah za izvedbo miru itd.

Emanuel Shinwell

...Rekli so mu: »divja mačka...«

London, ko je bil mlad. In še veliko drugih.

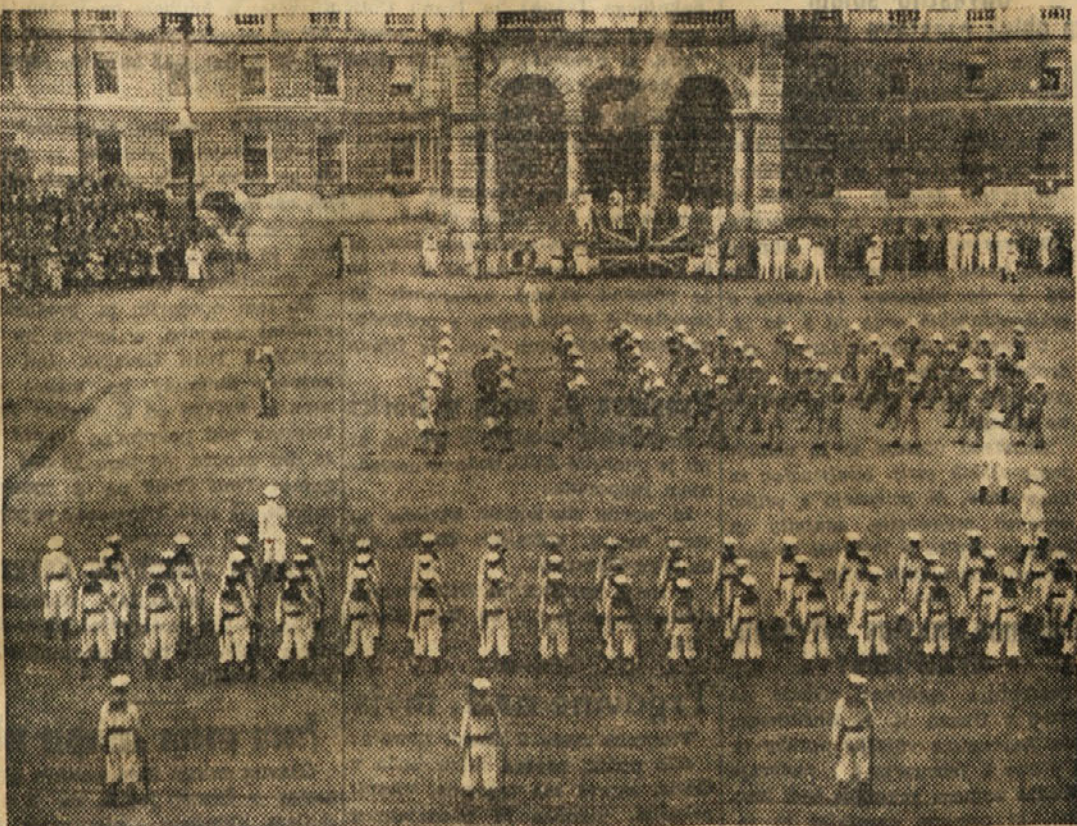
Rodbina Emanuela Shinwella živi v Angliji že najmanj sto let — od časa, ko se je njegov ded preselil iz Poljske v Leeds in odprl pekarno. Njegov oče se je preselil v London in odprl trgovino z oblačili. Postal je šel slabo in preselil se so v South Shields, kjer se je »Manny«, kakor so mladega Emanuela Shinwella.

Pot navzgor
S tem si je Shinwell zagotovil obstanek in tudi začel politično delovati. Dopusne je preživljal na t. n. »Manny«, kakor so mladega Emanuela Shinwella.

Prve tri faze eksplozije atomske bombe pri Los Alamosu (Texas).

ZAVEZNIŠKA PARADA ZMAGE

PREŠLI SMO MEJNIK NA POTI H KONČNI ZMAGI. TO JE BILO MOGOČE ZARADI TEGA, KER SMO ZNALI SODELOVATI VOJNA V EVROPI JE POKAZALA, DA MOREJO MOŽJE ŠTEVILNIH NARODOV, KI JIH POVEZUJE SKUPNI IDEAL, TVORITI NEPREMAGLJIVO SILO. Z ZAUPANJEM KORAKAMO V BODOČNOST - MARŠAL ALEXANDER, V IZJAVI OB ZAKLJUČKU VOJNE V EVROPI

Mimohod Novozelancev ob neki lantski paradi

KAKO SO SE NEMCI PREDALI

Predajo nemških sil v Italiji so podpisali v nedeljo 29. aprila ob 2 popoldne v dobro zastrašeni sobi kraljevske palače v Caserti pri Neaplju. Premirje je stopilo v veljavo 2. maja opoldne po angleškem času, t. j. ob 2 popoldne po italijanskem času.

Za Nemce sta podpisala predajo neki podpolkovnik v imenu generala von Vietinghoffa, poveljnika vseh nemških čet v Italiji, in neki major v imenu generala SS Wolffa. V imenu vrhovnega zaveznškega poveljnika maršala sir Harolda Alexandra je listino podpisal divizijski general W. D. Morgan, načelnik glavnega stana.

S podpisom predaje so Nemci predali med 600 in 900.000 vojakov. S potezo prešča po papirju so zavezniki zapečatili svojo zmago.

Predaja se je izvršila s polnim priznanjem in vednostjo državnih poglavarjev in načelnikov stanovalne sile v Londonu in Washingtonu, temveč tudi v Moskvi. Sovjetski zavezniki so bili obveščeni o vsem koraku in njegovi zastopniki so bili med pričami, ki so prisostvovali podpisu nemške predaje. Nekaj dni pred podpisom predaje so nemški poveljniki dobili sporočilo zaveznških poveljnikov, da so leži pripravljeni sprejeti nemško predajo. Takoj so jim povedali, da so pogotil: popolna in brezpogojna predaja.

V soboto 28. aprila sta dva nemška častnika v civilnih oblekah prišla v zavezniki letalom v Caserto, kamor sta prispela ob 4 popoldne. Po daljših razpravah so napisali pogoje predaje in v nedeljo ob 2 popoldne so bile listine pripravljene za podpis.

Zgodovinskemu trenutku je prisostvovalo šest novinarjev, zastopnikov svetovnega tiska, ki so med seboj koočali, kdo bo smel v dvorano. Privredni so jih iz Rima v največji tajnosti, kajti nemška predstavnika sta morala povedati natančne podatke o nekaterih vojaških zadevah, preden je premirje stopilo v veljavo. Pred tem trenutkom je bilo namreč še mogoče, da bi nacistično vrhovno poveljstvo — ki je ukazalo boj do zadnjega — zasulilo, da se hoče poveljnik Italije predati in predajo preprečiti.

Tret seveda ni bil vstet, ker je bil pod poveljstvom generala Lehra, nemškega vrhovnega poveljnika za jugovzhod.

General SS Wolff je podpisal, da bo prenehal vsak odpor v avstrijskih pokrajinah, ki jih je imel pod svojo oblastjo.

Podpis predaje je trajal točno 12 minut. Svečanost so izvršili z vojaško točnostjo in enostavnostjo. Dopolnilni listov so ob 1.45 vstopili v delovno sobo generala Morgana. V sobi sta bila že dva fotografa, ki sta imela pripravljeni ocrn obločnice. Na steni je visel velik zemljevid doline reke Pado. Na drugi steni je bil zemljevid Dunaja in okolice, z bučkami, ki so zaznamovale napredovanje sovjetskih čet do 13. aprila, ko so ga zasedle. Na tretji steni je bil zemljevid Sredozemlja.

Generalova pisalna miza je stala ob steni in dva stola sta bila ob njeni strani. V središču sobe je bila velika politična konferenčna miza in stol na obeh koncih. Na mizi sta bila dva črnolnka in več peres.

Strop sobe je bil poslikan s modro in rjavo barvo. Očividno so ga slikali za časa Mussolinijevega režima, kajti na sredi stropa sta bila dva fasija, pod njima pa sedel še smešno — geslo: «Incipit

Novus Ordo (Novi red se začne).

Na tleh delovne sobe sta bili dve izbrabjeni preprogi in ob stenah bele zavese. V kotu sobe je stala filmska kamera, pripravljena, da snema zgodovinski trenutek.

Dopolnilni listov so se postavili ob steno. Ob 1.55 je neki mladi ameriški polkovnik prišel v sobo in pogledal, če so peresa in črnolnki v redu. Zadovoljen, da je bilo za podpis v črnolnikih zadosti črnila, je odšel iz sobe.

Ob 2.05 je prišla v sobo skupina zaveznških častnikov: ameriških, angleških in sovjetskih. Vsi trije rodovi zaveznških armad — vojska, mornarica in letalstvo — so bili zastopani. Častniki so se postavili ob steno nasproti novinarjem. General Morgan je prišel kot zadnji in se postavil za stol na koncu mize.

Ob 2.08 sta prišla dva nemška častnika skozi stranska vrata. Spremljala sta ju ameriški polkovnik in angleški podpolkovnik. Nemca sta se trdo postavila na drugi konec mize.

Oba sta bila v civilnih oblekah. Podpolkovnik je bil značilni predstavnik pruske vojske — kakor jih vidimo včas v filmih, major SS pa je bil značilni predstavnik generalnega nacističnih SS čet.

General Morgan je začel s formalnostmi: «Vidva sta pripravljena».

Ko sta Nemca dobila listine, jima je general Morgan dejal: «Hvala, gospodje, zdaj pa se umaknite iz sobe. Odlita sta iz sobe in se takoj z letalom odpeljala v svoj glavni stan».

Po zaključku svečanosti je general Morgan kratko odgovoril na nekatera vprašanja novinarjev. Opisal je pogoje, ki se je predalo in dejal: «S podpisom predaje smo praktično prišli do Berchtesgadena».

Nemška delegata (levo, v civilnih oblekah) pred podpisom predaje. Desno stoji div. general Morgan

Nastopajoče edinice

6. britanska oklepna divizija
Ustanovili so jo v Angliji leta 1940. Dve leti pozneje se je izkrcala v Severni Afriki. Njeni tanki so kot prve zaveznške edinice prišli v Tunis. V Italiji se je divizija udeležila napadov na Gustavovo in Hitlerjevo črto. Preganjala je Nemce skozi Rim proti severu in se pogostoma bojevala z elitno nemško sedmo armijo. Pozneje se je borila na Gotski črti. V končnem napadu je prešla reko Pado.

56. (Londonska) divizija
Pred vojno je bila to pehotna divizija in šele po Dunquerqueu so jo reorganizirali. Pozimi 1942-43 je strajala petrolejske vrelce v Iraku. V aprilu 43 sta dve njeni brigadi naredili najdaljše korakanje v bojno črto, od Kirkuha do Enfidavillea. Na podlagi sta prišli ponoči in jutraj sta stopili v boj. Tretja brigada se je bojevala na Siciliji in vsa divizija je sodelovala pri izkrcanju v Salerno.

Bojevala se je pri Casinu in po prekoračenju reke Garigliano so se šest tednov bojevala pri Anziu. Pozneje je sodelovala pri napadu na Gotsko črto ter z Novozelandski zavzela Fianzeno. Spomladi je preko jezera Commachio predrla do Pado, ki ga je prekoračila brez boja.

1. armijska skupina kraljevskega topništva

Ustanovili so jo leta 1942 iz starejših formacij. Izkrcala se je v Alžiru ter je končno sodelovala pri napadu na Tunis. Sedmega novembra se je izkrcala pri Tarantu. Pozneje je prekoračila reko Sarno in napredovala skozi S. Vito in Ortuno. Nato so jo prestavili na zahodno obalo ter jo sodelovala pri boju za Firence. Pozneje je sodelovala pri napadih na Gotsko črto ter pri prekoračenju Pado. Zasedla je mesto Ravigo ter napredovala proti reki Adigi, kjer pa ji ni bilo več potrebno strajati, kajti Nemci so se predajali. Skozi Padovo in

in v pooblaščenca podpisati pogoje predaje. Ali je to točno? Viskoki pruski podpolkovnik je odgovoril: «Ja».

General Morgan je ponovil vprašanje majorju SS, ki ni razumel angleščine. Tolmač je vprašanje prevedel in major je nato odgovoril: «Jawohl».

General Morgan jima je nato povedal nekaj podrobnosti, nakar sta oba nemška predstavnika začela podpisovati. Najprej je podpisal podpolkovnik pet listin, za njim še major. V dveh minutah je bilo delo opravljeno. Nato se je veselil za mizo general Morgan in v eni minuti podpisal listine. Ob 2.15 je bila predaja končana.

General Morgan je vstal in dejal: «Dajam vam tri kopalje, ena izmed katerih je v nemščini. Ostala združujem za vrhovnega zaveznškega poveljnika in zaveznške vlade».

Ko sta Nemca dobila listine, jima je general Morgan dejal: «Hvala, gospodje, zdaj pa se umaknite iz sobe. Odlita sta iz sobe in se takoj z letalom odpeljala v svoj glavni stan».

Po zaključku svečanosti je general Morgan kratko odgovoril na nekatera vprašanja novinarjev. Opisal je pogoje, ki se je predalo in dejal: «S podpisom predaje smo praktično prišli do Berchtesgadena».

Spored parade 2. maja

10.40: Divizijski general sir John Harding KCB, CBE, DSO, MC, pride k tribuni in pregleda častno stražo 1. bataljona škotske garde in 1. bataljona 351. pehotnega polka.

10.53-11.10: Mimohod sledečih edinic (po vrstnem redu) mimo tribune:

1) Kraljevska mornarica
Straža z zastavo tržaškega garnizona kraljevske mornarice; oddelki z vojnih ladij HMS Orion, HMS Superb in HMS St. Bride's Bay.

2) 6. britanska oklepna divizija
1. bataljon kraljevskega polka Sussex
1. bataljon waleškega polka
2. bataljon kraljičin Cameron Highlanders

3) 56. (Londonska) divizija
Glavni stan 24. gardijske brigade
2. bataljon garde Coldstream
1. bataljon škotske garde
1. bataljon kraljevskega polka Lancaster

Glavni stan 167. pehotne brigade
4. bataljon polka Dorsetshire
1. bataljon polka London Scottish
1. bataljon polka London Irish Rifles

4) Oddelek kraljevskega letalstva
5) 88. (ameriška) divizija
1. bataljon 340. pehotnega polka
3. bataljon 350. pehotnega polka

11.12: Prelet letal:
654. izvidniška eskadrilja kraljevskega letalstva, letala za vezo pri topništvu 88. (ameriške) divizije; nad njimi: prelet množičnih formacij «Pušavskega letalstva».

11.22: Oklepne edinice defilirajo mimo tribune, v sledečem vrstnem redu:

1) 88. (ameriška) divizija
752. tankovski bataljon

2) 6. britanska oklepna divizija
divizijski glavni stan
divizijsko kraljevo topništvo
1. polk kraljevskega konjeniškega topništva
2. polk kraljevskega konjeniškega topništva
4. protimožnarska baterija kraljevskega topništva
2. oklepna brigada

The Queen's Bays (2. dragonska garda)
9. Queen's Royal Lancers
6. bataljon kraljevskega tankovskega polka divizijski kraljevski pionirji

631. Field Park Squadron kraljevskih pionirjev
8. poljski (Field) eskadron kraljevskih pionirjev
625. poljski eskadron kraljevskih pionirjev

3) 56. (Londonska) divizija
4. polk kraljičin huzarjev
7. oklepna brigada
7. polk kraljičin huzarjev

2. bataljon kraljevskega tankovskega polka
8. bataljon kraljevskega tankovskega polka
57. protitankovski polk kraljevskega topništva
88. izvidniška četa

913. bataljon poljskega (Field) topništva
313. bataljon pionirjev
8. poljski (Field) polk kraljevskega topništva
26. poljski polk kraljevskega topništva

11.40: Med mimohodom oklepnih vozil 6. britanske oklepne divizije in 56. (Londonske) divizije bo drugi prelet sledečih letalskih edinic:

654. izvidniška eskadrilja kraljevskega letalstva, izvidniška letala 88. (ameriške) divizije ter nizki prelet leta «Pušavskega letalstva».

12.01: Tretji prelet leta «Pušavskega letalstva».

12.09-12.34: Mimohod vozil mimo tribune. Po vrstnem redu:

1) 88. (ameriška) divizija
350. pehotni polk
četa možnarjev
protitankovska četa
topovska četa

2) 56. (Londonska) divizija
divizijsko topništvo
65. poljski polk kraljevskega topništva
divizijski kraljevski pionirji

585. Field Park Squadron kraljevskih pionirjev
220. poljska (Field) četa kraljevskih pionirjev
221. poljska četa kraljevskih pionirjev

3) 1. armijska skupina kraljevskega topništva
2. Medium Regiment kraljevskega topništva
4. Medium Regiment kraljevskega topništva
3. Survey Regiment kraljevskega topništva

12.40: Divizijski general sir John Harding, KCB, CBE, DSO, MC, zapusti tribuno.

GODBE

Sledeče godbe bodo med parado igrali:

Kraljevska godba mornariških strelcev 15. eskadrilje križark.

Godba na pihala 88. irske pehotne brigade.

Piščali in bobni 2. bataljona garde Coldstream.

Godba na pihala 1. bataljona škotske garde.

Trobente 4. bataljona polka Dorsetshire.

Godba na pihala 1. bataljona polka London Scottish.

Godba na pihala 1. bataljona polka London Irish Rifles.

Godba 350. pehotnega polka.

Godbi 1. polka kraljevskih dragoncev in 88. (ameriške) divizije bosta igrali pri tribuni.

Videm je odšla v Avstrijo in se pri Judenburgu na Stajerskem aretala s sovjetskimi četami. Pozneje se je njen glavni stan preselil v Leoben, kjer je skupina ostala do oktobra '45, ko so jo premestili v Bari.

88. ameriška pehotna divizija
Ustanovili so jo julija meseca '42 v Campu Gruber, Oklahoma. Devetnajst mesecev pozneje so se nekateri njeni oddelki bojevali v odseku Casinu. Od tam je divizija napredovala skozi vso Italijo do prelaza Brenner, kjer se je srečala z ameriškimi četami, ki so prodrale iz Nemčije. Ime «Modri vrzgi» ji je dala nemška radijska propagandistka («Axis Sally»).

Oddelki mornarice
Pri paradi bodo sodelovali oddelki mornarjev s sledečih ladij:

H. M. S. «Orion» je 7215 tonska

križarka, ki ima 8 šestpalčnih topov, 8 štiripalčnih protiletalskih topov in 8 torpednih cev. Izgotovili so jo leta '33. Njena posadka šteje 700 moških. Križarka ima slavno ime, ki je znano v angleški mornarici že nad 300 let. Križarka z letim imenom se je v prejšnji vojni zelo odlikovala. Leta 1940 so jo iz Zahodne Indije poslali v Sredozemlje, kjer se je udeležila nekaterih silajnih podvigov. Sodelovala je pri umiku iz Grčije in Krete, kjer so jo tudi bombardirali. Po popravilu v Ameriki se je leta '42 vrnila v Sredozemlje. Udeleževala se je bombardiranja Pantellerije, Sicilije, Kalabrije, Anzia, Normandije in južne Francije. Zmagoslavno se je vrnila leta 1944 v Grčijo in 26. aprila '45 je bombardirala nemške toposke postojanke v bližini Genova. To bombardiranje je bilo najhujše zadnje v evropski vojni.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Maršal Alexander

Maja meseca 1940 je bila morskala obala pri Dunquerqueu temna in nena. Na njej so ležala trupla britanskih vojakov in razbita vojaška oprema. Kakor prikazen je nekdo sam hodil po obali. General Alexander se je hotel prepričati, da ni nihče ostal na francoski obali, s katere so se britanske čete umaknile v domovino.

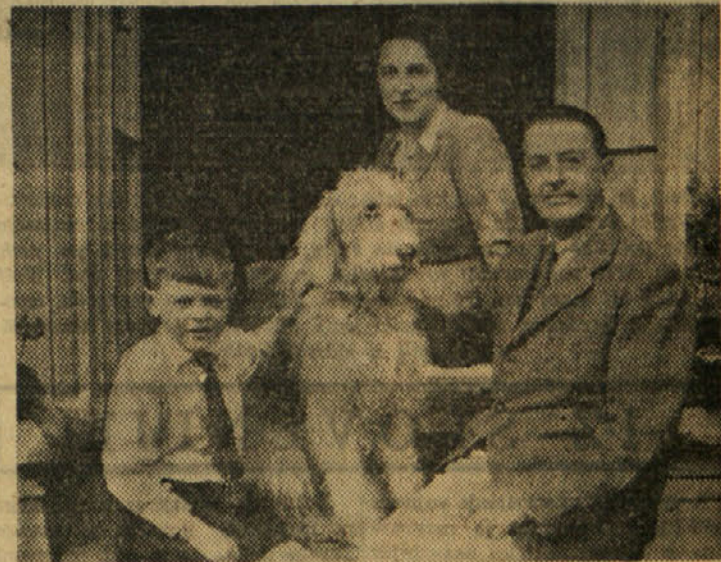
To je bil poraz, poraz velikansega obsega. Še bolj grenka razočaranja so prišla. Izbajalski japonski napad leta 1941 je našel generala Alexandra v Burni. Znova je moral poveljevati umiku. Njegova četa so se morale peš umikati skozi džungle in močvirja na stotine kilometrov daleč proti Indiji. To je bilo morebiti najtemnejše obdobje vse vojne.

Ali je bil Alexander samo general, ki je organiziral umike? Njegova sijajna vojaška preteklost v prvi svetovni vojni je to vprašanje sankcionirala. Njegova zgodovinska vloga v zmagi nad Nemčijo v drugi svetovni vojni je potrdila to, kar so vedeli o njem vsi, ki so ga poznali: da je velik in pravečnov vojak. Alexander je ledal nabrta za odločilno bitko pri El Alameinu, ki je tako sijajno uspeval Montgomery. Videl je konec Nemcev v Severni Afriki in ime, ki si

ga je izbral, ko je postal plemič Avstrije. Kakor se je izkazal kot trajni spomenik zmage.

Toda še večja zmaga je sledila. Ime Alexandra je ostalo v spominu vsem ljudem na svetu kot ime tega vojskega, ki je osvobodil Italijo.

Njegova osebnost je stila v celoto to, kar lahko imenujemo najbolj mehan oborožene sile vseh časov — Britance, Američane, Indijce, Poljake, italijanske rodoljube in celo Japonce, ki so bili rojeni v Ameriki. Kot vrhovni zavezniki poveljniki ni moral pokazati samo vojaških darov, temveč tudi politične, v zapletenih zadevah

Maršal Alexander z rodino

ga je izbral, ko je postal plemič Avstrije. Kakor se je izkazal kot trajni spomenik zmage.

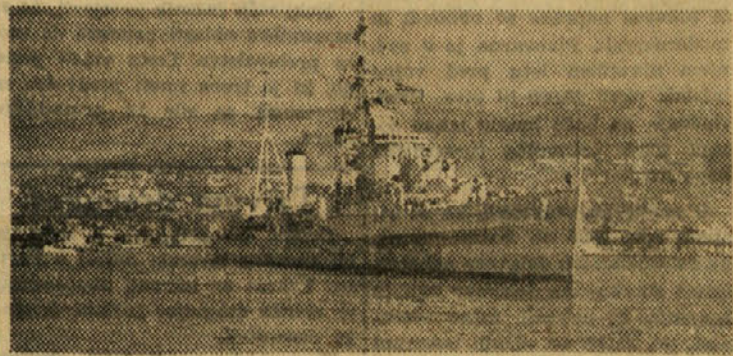
Toda še večja zmaga je sledila. Ime Alexandra je ostalo v spominu vsem ljudem na svetu kot ime tega vojskega, ki je osvobodil Italijo.

Njegova osebnost je stila v celoto to, kar lahko imenujemo najbolj mehan oborožene sile vseh časov — Britance, Američane, Indijce, Poljake, italijanske rodoljube in celo Japonce, ki so bili rojeni v Ameriki. Kot vrhovni zavezniki poveljniki ni moral pokazati samo vojaških darov, temveč tudi politične, v zapletenih zadevah

Italije, Grčije, Južne krajine in Avstrije. Kakor se je izkazal kot vojak, tako se je tudi kot državnik.

Vojne je konec, toda maršal Alexander še vedno služi svoji domovini, kakor ji je služil vse svoje življenje. Danes je v Kanadi generalni guverner, predstavnik Nj. Vel. kralja. Nihče ne dvomi, da ne bo njegova budnost prav tako sijajna, kakor je bila preteklost, ker nima niti 55 let. Ko bo prišel dan, da bo odšel v pokoj, se bo posvetil tibanju, pisanju in slikanju. Zdan pa ga še vedno kilde dolžnost in maršal Alexander ni bil nikoli človek, ki se ne bi odzval klicu dolžnosti.

DOLGA POT DO ZMAGE

Angleška križarka «Arethusa»

V četrtek pred letom dni so novozelandske čete, potem ko se v manj kot dveh dnevih napredovale 140 km, prišle v Trst, da odstranijo zadnje sledove nemškega odpora. Istega dne je več kot milijon Nemcev v severni Italiji in južni Avstriji brezpogojno položilo orožje. Ti dogodki so označili konec dolge poti, ki se je začela 22 mesece prej na Siciliji.

Danes, ko zavezniki slavijo zmago v Italiji, pojdemo v spominu znova na to pot! Po sklepnih premirjih zaveznikov v Italijo so se Nemci odločili, da zasledujejo staro taktiko, t. j. bojevati se v tuji hiši. Nemci so naredili iz Italije bojišče. Nemci so prinesli narodu, ki se je tedaj odločil, da ne bo branil nemške stvari, veliko trpljenja in veliko nesreč.

Prva velika bitka na italijanskem polotoku je bila v trenutku, ko se je 5. armada izkrcala v Salerno, medtem ko se je 8. armada izkrcavala v Tarantu. Teden dni so se Američani brezupno borili. Imeli so velike izgube, potem pa so pogladi Nemce v beg. Nato so osvobodili Neapelj; na vzhodni obali je važno letališče v Foggii padlo v zavezniske roke. Prvi korak je bil storjen. Toda pred zavezniški so stale gore in dobro oborožena nemška armada jih je čakala v utrjenih postojankah. Ustavila je zaveznike za vso zimo. Zavezniki so se je izkrcali za nemškimi črtami —

v področju mesta Anzio — z namenom, da bi spjel nemške čete na krivo pot. Toda ni se mu posrečilo predreti nemških črt. Ključna postojanka vse nemške obrambe je bilo mesto Cassino in mnogo zaveznških vojakov je padlo, preden so ga zavzeli.

V maju 1944 se je začela velika ofenziva. Končno so zasedli Cassino. Ameriške, britanske, francoske in poljske čete so hitro napredovale med gorami. Cilj je bil jasen. Četrtega junija so zahodni zavezniki dosegli največji uspeh do tistega trenutka: osvoboditev Rima.

Niso se smeli ustaviti v Rimu; ni bilo časa odpohiti se tam in prisostvovati splošnemu veselju. Nemška vojska je ni bila premagana in uničena. Morali so napredovati. V juliju mesecu so zavezniki na zahodni obali Italije zasedli Livorno in na vzhodni Ancono. V avgustu so vikorali v Firence in v septembru v Pisto ter Rimini. Toda že so stali pred drugo zimno v Italiji, v osrčju Apeninov, pred močno Gotsko črto. Del zaveznških čet so odtgnili, ker so se šle boriti v Francijo. Zaveznške vojske so ostale v bojni črti, pod dežjem in snegom, v mrazu, pomanjkanju in težavah. Pripravljale so se z delovanjem patrolj in manjših akcij na novi in večji korak naprej.

Stirinjstega aprila 1945 so začeli napredovati. Čez teden

dni so že zasedli Bologno, dva dni pozneje je padla Ferrara in prekoračili so reko Pad. Istega dne je na zahodni obali padla La Spezia. To je bila končna ofenziva. V Genovi, Milanu, Torinu, Benetkah in v vsej Severni Italiji se je narod uprl, da bi pregnal tlačitelja, ki ga je je tako dolgo dušil. Tridesetega aprila je general Clark objavil, da je praktično že prenehal vsak organizirani nemški odpor. Ostalo je samo še delo za uničenje posameznih «žepov», ki so bili posejani po različnih krajih.

Eden izmed takih «žepov» je bil v Južni krajini. Prvega maja so čete maršala Tita vkorakale v Trst, dan pred Novozelandski, ki so prodrali ob obali ob Benetkah.

Ko so novozelandski tanki bobneli po tržaških ulicah, je stopila v veljavo popolna in brezpogojna predaja nemških vojakov. Tri dni prej sta dva nemška častnika v civilnih oblekah podpisala listino, ki je značila za Italijo popolno osvoboditev. Dolge poti je bilo konec.

Veliko vojakov, ki jih gledate še zdaj na tržaških ulicah, je hodilo vzdolž vse te poti. Korakali so pogumno, vztrajno in z neuklonljivo voljo do zmage. Pot za njimi je posejana s trupli njihovih tovarišev, ki so umrli zato, da bi svoboda lahko živel. Spominjamo se besed, ki jih je njihov poveljnik, maršal Alexander, izrekel točno pred letom dni:

«Osvobodili ste nemškega napadalca deželo z več kot 40 milijoni prebivalcev. Lahko ste ponosni na ta zmagoviti pohod, ki bo dolgo ostal v zgodovini kot eden izmed največjih in najhujših srečnih, kar jih je sploh kdaj bilo. Ne morem vam dovolj prehovati, mornarji, vojniki in letalci sil Združenih narodov v Italiji. Ne morem dovolj prehovati vaše zmage. Moja hvaležnost do vas in moje obudvanje sta brezmejna; enaka sta samo mojemu ponosu, da sem vaš vrhovni poveljnik!»

Po teh ulicah bodo korakale čete in vozili tanki ter motorna vozila 2. maja dopoldne

